

АНАЛІЗ ТЕОРЕТИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ОСОБИСТОСТІ

Могиляста С.М. Аналіз теоретичних підходів до дослідження емоційного інтелекту особистості. В статті висвітлюється аналіз теоретичних підходів до визначення поняття і дослідження емоційного інтелекту особистості. Розглянуто зарубіжні і вітчизняні теорії і моделі емоційного інтелекту. В них висвітлено три загальних визначення емоційного інтелекту: як здатності діяти з внутрішнім середовищем своїх почуттів і бажань; як здатності розуміти відносини особистості, що репрезентується в емоціях, і керувати емоційною сферою на основі інтелектуального аналізу і синтезу; як сукупності емоційних, особистих і соціальних здібностей, які впливають на загальну здатність ефективно справлятися з вимогами і тиском навколишнього середовища. Зазначено, що психологічна наука об'єднує під терміном «емоційний інтелект» знання та вміння людини розуміти та контролювати власні емоції, емоції інших, розбиратися у власних почуттях та почуттях інших.

Ключові слова: інтелект, емоція, емоційний інтелект (EQ), теорії емоційного інтелекту, моделі емоційного інтелекту.

Могиляста С.М. Анализ теоретических подходов к исследованию эмоционального интеллекта личности. В статье освещаются анализ теоретических подходов к определению понятия и исследования эмоционального интеллекта личности. Рассмотрены зарубежные и отечественные теории и модели эмоционального интеллекта. В них освещены три общих определения эмоционального интеллекта: как способность действовать с внутренней средой своих чувств и желаний; как способность понимать отношения личности, которые представлены в эмоциях, и управлять эмоциональной сферой на основе интеллектуального анализа и синтеза; как совокупность эмоциональных, личных и социальных способностей, которые влияют на общую способность эффективно справляться с требованиями и давлением окружающей среды. Определено, что психологическая наука объединяет под термином «эмоциональный интеллект» знания и умения человека понимать и контролировать собственные эмоции, эмоции других, разбираться в собственных чувствах и чувствах других.

Ключевые слова: интеллект, эмоция, эмоциональный интеллект (EQ), теории эмоционального интеллекта, модели эмоционального интеллекта.

Постановка проблеми. Сучасний світ – це постійні динамічні зміни, наслідками яких є різноманітні стреси, які переживає особистість. Як відомо, люди по-різному реагують на одну і ту ж стресогенну ситуацію. В однаковій ситуації одні здатні контролювати сплески емоцій, уміють залишатися в спокої й адекватно оцінювати умови, що склалися, а інші постійно перебувають в стані нервової напруги. Останнім часом продовжує зростати науковий інтерес до феномену емоційного інтелекту, який вважається стресозахисним чинником особистісного вміння переживати сильне емоційне напруження і стрес. Це, на нашу думку підтверджує актуальність дослідження емоційного інтелекту особистості.

Формулювання мети і завдань статті. Метою нашої статті є аналіз теоретичних підходів до дослідження емоційного інтелекту особистості.

Виклад методики і результатів дослідження. Теоретико-методологічну основу нашого дослідження становлять: сучасні теоретичні та емпіричні дослідження емоційного інтелекту (Д. Люсин, R. Bar-On, R. Boyatzis, D. Caruso, R. Cooper, D. Goleman, J. Mayer, G. Matthews, R. Roberts, P. Salovey, M. Zeidner, A. Sawaf); теоретичні положення та концептуальні моделі емоційного інтелекту (І. Андреева, О. Білокінь, І. Ветрова, С. Дерев'янка, І. Єгоров, М. Зайднер, Д. Люсин, Н. Коврига, Дж. Меттьюс, Є. Носенко, О. Петровська, Р. Робертс, D. Caruso, C. Cherniss, D. Goleman, J. Mayer, R. Bar-On, P. Salovey).

Експерти Всесвітнього економічного форуму в Давосі озвучили ключові навички, які знадобляться вам для успішної кар'єри в 2020 році. А саме: комплексне розв'язання проблем; критичне мислення; креативність; вміння керувати людьми; взаємодія з людьми; емоційний інтелект; вміння формувати власну думку та приймати рішення; орієнтація на клієнтів; вміння вести переговори; гнучкість розуму (вміння швидко переключатися з однієї думки на іншу). Як ми бачимо на шостому місці розташовано емоційний інтелект, що також підтверджує актуальність його дослідження. Емоційний інтелект, на думку експертів, потрібен для того, щоб не лише розуміти емоції, наміри й мотивацію людей, а й уміти керувати їх у належне русло [8].

Однією з передумов оформлення змісту феномену емоційного інтелекту можна вважати введення у клінічну практику поняття «алекситимії», як стану, полярно відмінного від стану людини з високим рівнем сформованості емоційного інтелекту. У своєму першому визначенні алекситимія характеризується критично низьким рівнем вербальної ідентифікації емоцій та їх зовнішньої експресії [18].

Значним проривом у становленні емоційного інтелекту як сучасного психологічного феномену стала публікація монографії Г. Гарднера «Framesofmind» [15]. Автором було обґрунтовано необхідність перегляду традиційних поглядів на емоційний інтелект. Він висловив припущення, що успішність життєдіяльності людини детермінована не одним, загальним типом інтелекту, а множинністю форм його прояву. До них належать: 1) вербальний інтелект; 2) логіко-математичний інтелект; 3) просторовий інтелект; 4) кінестетичний інтелект; 5) музичний інтелект; 6) міжособистісний інтелект; 7) внутрішньо-особистісний інтелект [15].

Ідея емоційного інтелекту в тому вигляді, в якому цей термін існує зараз, виникла з поняття «соціального інтелекту». Поняття емоційного інтелекту (emotional quotient (EQ)) вперше було використане у 1990-му році американськими психологами Джоном Меєром та Пітером Селовеєм. Вони визначили EQ як «здатність відстежувати власні та чужі почуття і емоції, розрізняти їх і використовувати цю інформацію для направлення мислення і дій». EQ трактувався ними як складний конструкт, що складається зі здібностей трьох типів: 1) ідентифікація і вираз емоцій; 2) регуляція емоцій; 3) використання емоційної інформації в мисленні і діяльності. Кожен тип здібностей складається з ряду компонентів. Здатність до ідентифікації і вираженню емоцій ділиться на два компоненти, один з яких спрямований на свої, а інший – на чужі емоції. У перший компонент включаються вербальний і невербальний субкомпоненти, а в другий – субкомпоненти невербального сприйняття та емпатії. Регуляція емоцій складається з двох компонентів: регуляція своїх і чужих емоцій. Третій тип здібностей, пов'язаний з використанням емоцій в мисленні і діяльності, включає компоненти гнучкого планування, творчого мислення, уваги і мотивації» [10, с. 29]. Запропонована ними модель емоційного інтелекту містить такі 4 частини: 1) здатність сприймати або відчувати емоції (як свої власні, так і іншої людини); 2) здатність направляти свої емоції в допомогу

розуму; 3) здатність розуміти, що виражає та чи інша емоція; 4) здатність управляти емоціями [17].

В широкому розумінні емоційний інтелект (EQ) розуміється як здатність диференціювати позитивні і негативні почуття, а також знання про те, як регулювати свій емоційний стан. Також емоційний інтелект визначається як здатність людини до усвідомлення, прийняття та управління емоційними станами і почуттями як власними, так і інших людей, що формуються протягом життя людини у спілкуванні та професійній діяльності. В структурі емоційного інтелекту виокремлюють два аспекти – внутрішньо-особистісний і міжособистісний. Перший характеризується такими компонентами, як самооцінка, усвідомлення власних почуттів, впевненість у собі, терпимість, самоконтроль, відповідальність, мотивація досягнень, оптимізм і гнучкість. Міжособистісний аспект включає емпатію, толерантність, комунікабельність, відкритість, діалогічність, антиципацію. Рівень емоційного інтелекту є важливим засобом успішної самореалізації особистості. Високий емоційний інтелект допомагає збалансувати емоції і розум, відчути внутрішню свободу та відповідальність за себе, усвідомити власні потреби і мотиви поведінки, рівновагу, а також скорегувати стратегію власного життя. Він асоціюється з почуттям загального щастя. Низький емоційний інтелект призводить до нещастя і характеризується страхом, самотністю, нестабільністю, агресією, почуттям провини, депресією, фрустрацією [9].

На сьогоднішній момент наука об'єднує під цим терміном знання та вміння людини розуміти та контролювати власні емоції, емоції інших, розбиратися у власних почуттях та почуттях інших.

Подальша популяризація концепції емоційного інтелекту стала можлива завдяки статтям та книгам журналіста Д. Гоулман, а також дослідженням західних науковців: Г. Гарднера, Р. Бар-Она, Д. Карузо, Д. Люсіна, Дж. Майєра, П. Селовей, а також вітчизняним науковцям: І. Андрєєвої, О. Бодальова, А. Гладких, Е. Носенко, Н. Ковригі, О. Тихомирову та все ж не було розроблено єдиної базової моделі для широкого використання.

Д. Гоулман додав до виокремлених Дж. Мейєром і П. Селовеєм когнітивних здібностей ще й особистісні характеристики. Автор переконливо доводить, що найбільш ефективні в своїй діяльності ті люди, які поєднують розум і почуття. У структурі емоційного інтелекту він виділяє чотири компоненти: самосвідомість, самоконтроль, соціальне розуміння та управління взаємовідносинами, у компонент самоконтролю включає навик адаптивності, тобто гнучке пристосування до мінливої ситуації і подолання перешкод [4, с. 266-269].

Автор змішаної моделі Р. Бар-Он виокремлює такі п'ять сфер компетенцій: внутрішньо-особистісна сфера (самоаналіз, асертивність, незалежність, самоповага, самореалізація); міжособистісна сфера (емпатія, соціальна відповідальність, міжособистісні стосунки); адаптивність (уміння вирішувати проблеми, реалістичність в оцінці дійсності, гнучкість); управління стресом (толерантність до стресу, контроль над імпульсами); загальний настрій (оптимізм, щастя). Змішані моделі включають когнітивні, особистісні та мотиваційні риси, тому вони тісно пов'язані з адаптацією до реального життя [13, с. 363-388]. У 1985 р. Р. Бар-Он вводить поняття «коефіцієнт емоційності» і пропонує анкету (EQ-i) для його вимірювання.

Майже одночасно з поняттям емоційного інтелекту Р. Бак запровадив у галузь психології поняття емоційної компетентності як здібності діяти згідно з внутрішнім середовищем власних почуттів і бажань [14, с. 101-142].

Як ми бачимо, Дж. Мейєр, Д. Карузо та П. Селовей визначають чотири складові емоційного інтелекту, а Р. Бар-Он, автор некогнітивної теорії емоційного інтелекту, вбачає п'ять, якими є некогнітивні здібності, знання і набуті компетентності, що дають людині можливість успішно справлятися з різними життєвими ситуаціями. Д. Люсин визначає дві складові, наголошуючи, що це є здатність до розумінню своїх та чужих емоцій, вміння керувати ними, розпізнавати та визнавати факти емоційного стану, його причини.

Х. Гарднер пропонує критерії, яким повинен відповідати кожен знову визначається вид (форма) інтелекту: кожна форма інтелекту повинна мати свою систему знаків (числових, мовленнєвих); повинні бути отримані докази того, що вона спирається на власну систему основних операцій або функцій; необхідна інформація про окремих людей, які мають виключне об'ємом даної форми інтелекту» [5, с. 26].

«Непрямыми передумовами» змішаних моделей» EQ послужили, на наш погляд, концепція самоефективності А. Бандури, теорія самоактуалізації А. Маслоу, уявлення про важливість емоційного життя в клієнт-центрованої терапії К. Роджерса, в яких підкреслюється значимість вміння людей усвідомлювати свої здібності і ефективно управляти своєю поведінкою у відповідності зі знанням про сильні і слабкі сторони своєї індивідуальності» [7, с. 88].

У зарубіжній історії вивчення емоційного інтелекту на перетині ХХ-ХХІ століть Дж. Мейєр виділяє п'ять періодів (табл. 1) [16].

Таблиця 1

Періодизація розвитку поглядів на феномен емоційного інтелекту у зарубіжних дослідженнях

№	Зміст періоду
I	1900-1969 рр. – період відносно відособленого дослідження емоцій та інтелекту
II	1970-1989 рр. – період простеження характеру взаємного впливу між когнітивними і емоційними процесами
III	1990-1993 рр. – ідентифікація поняття «емоційного інтелекту» як окремого предмету психологічного дослідження
IV	1994-1997 рр. – період популяризації феномену емоційного інтелекту і розкриття практичної значущості його дослідження
V	Від 1997 року до сьогодні – період уточнення концептуалізації конструкту емоційного інтелекту

Д. Люсин, проаналізувавши існуючі концепції, запропонував власну (двокомпонентну) модель емоційного інтелекту. На його думку, емоційний інтелект – це здатність до розуміння своїх і чужих емоцій та керування ними (Lyusin, 2004).

Далі ми проаналізуємо становлення теорій емоційного інтелекту у вітчизняній психології.

Поняття «емоційний інтелект» у радянській та пострадянській психології здебільшого відобразилося у таких термінологічних сполуках: «сміслові переживання», «узагальнення переживань», «інтелектуалізація афекту», «інтелектуальні емоції».

Так, ключові ідеї Л. Виготського про взаємозв'язок когнітивних та емотивних процесів отримали подальший розвиток у працях С. Рубінштейна. Він визначав емоційність або афективність особливою стороною пізнавальних процесів, які відображають дійсність. Емоційні процеси, таким чином, не протиставляються

пізнавальним процесам, як їх зовнішні компоненти. У формі емоцій маніфестується єдність емоційного й інтелектуального, так само як пізнавальні процеси констатують єдність інтелектуального й емоційного. Л. Виготський дійшов висновку про існування динамічної смислової системи, що представляє собою єдність афективних та інтелектуальних процесів: «Як відомо, відрив інтелектуальної боку нашої свідомості від його афективної, вольової сторони представляє один з основних і корінних вад всій традиційної психології. Мислення при цьому неминуче перетворюється на автономне протягом себе мислячих думок, воно відривається від всієї повноти живого життя...» [2]. С. Рубінштейн розглядав будь-яку емоцію як «єдність переживання і пізнання» [12, с. 153].

Стійкий зв'язок між афективними та когнітивними процесами простежено у роботах А. Брушлинського. Дослідник наголошував на властивості емоцій перешкоджати або ж сприяти мисленню. Взаємодію між емоційними й когнітивними процесами, на його думку, варто називати взаємо проникливими, а кожен образ, уявлення, поняття має свій емоційний потенціал [3].

С. Рубінштейн зазначав, що: «емоційність, або афективність, – це завжди лише одна, специфічна сторона процесів, які насправді є водночас пізнавальними процесами, що відображають – нехай специфічним чином – дійсність. Емоційні процеси, таким чином, ніяк не можуть протиставлятися процесам пізнавальним як зовнішні, один одного виключають протилежності. Самі емоції людини представляють собою єдність емоційного та інтелектуального, так само як пізнавальні процеси зазвичай утворюють єдність інтелектуального і емоційного» [7, с. 90].

У вітчизняній психології аналогом терміну «емоційний інтелект» можна вважати поняття «емоційного мислення», вивченням якого займався О. Тихомиров. Описуючи специфіку емоційного мислення, він зазначав, що емоційні стани включені в процес вирішення завдань [7, с. 90].

Значний внесок у дослідження феномену емоційного інтелекту зробили вітчизняні вчені Е. Носенко та Н. Коврига, а саме, у вивченні стресозахисної та адаптивної функцій емоційного інтелекту вони довели, що інтенсивність і частота стресових реакцій людини залежить від рівня сформованості її емоційного інтелекту [11].

А от у дослідженні, виконаному А. Гладких, виявлено взаємозв'язок емоційного інтелекту з показниками адаптивності, прийняттям себе та інших, емоційним комфортом. Також виявлено негативний зв'язок емоційного інтелекту із зовнішнім контролем [6].

Досліджуючи емоційні здібності О. Бодальов збагатив уявлення про міжособистісний компонент емоційного інтелекту, висунувши ідею приналежності окремих суб'єктів до особливої соціальної обдарованості, яка виявляється через єдність інтелектуальних, емоційних і комунікативних здібностей, становить психологічну основу успішності їхньої комунікації з оточуючими [1].

Тобто, як у зарубіжній, так і у вітчизняній психології під емоціями здебільшого розуміється «особливий тип знання», від якого і пішло поняття емоційного інтелекту. Також перед дослідниками постало питання, з яких структурних компонентів складається EQ. Було висунуто три важливих визначення EQ, а саме: «здатність діяти з внутрішнім середовищем своїх почуттів і бажань; здатність розуміти відносини особистості, що репрезентується в емоціях, і керувати емоційною сферою на основі

інтелектуального аналізу і синтезу; сукупність емоційних, особистих і соціальних здібностей, які впливають на загальну здатність когось-небудь ефективно справлятися з вимогами і тиском навколишнього середовища» [2, с. 86].

Висновки і перспективи подальших досліджень. У зарубіжній психології емоційний інтелект (EQ) розуміється як здатність диференціювати позитивні і негативні почуття, а також знання про те, як регулювати свій емоційний стан. У вітчизняній психології представлена ідея єдності афекту та інтелекту, визначено стійкий зв'язок між афективними та когнітивними процесами. Аналогом терміну «емоційний інтелект» вважається поняття «емоційного мислення». Дослідниками було виявлено взаємозв'язок емоційного інтелекту з показниками адаптивності, прийняттям себе та інших, емоційним комфортом та негативний зв'язок із зовнішнім контролем; збагачено уявлення про міжособистісний компонент емоційного інтелекту; висунута ідея приналежності окремих суб'єктів до особливої соціальної обдарованості, яка виявляється через єдність інтелектуальних, емоційних і комунікативних здібностей і становить психологічну основу успішності їхньої комунікації з оточуючими.

Існує три загальних визначення емоційного інтелекту: як здатності діяти з внутрішнім середовищем своїх почуттів і бажань; як здатності розуміти відносини особистості, що репрезентується в емоціях, і керувати емоційною сферою на основі інтелектуального аналізу і синтезу; як сукупності емоційних, особистих і соціальних здібностей, які впливають на загальну здатність ефективно справлятися з вимогами і тиском навколишнього середовища.

Тобто, психологічна наука об'єднує під терміном «емоційний інтелект» знання та вміння людини розуміти та контролювати власні емоції, емоції інших, розбиратися у власних почуттях та почуттях інших.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці концептуальної моделі психодіагностичного дослідження особливостей розвитку емоційного інтелекту у старшокласників.

Список використаних джерел

1. Андреева И.Н. Эмоциональный интеллект как феномен современной психологии / Ирина Николаевна Андреева. – Новополюк: ПГУ, 2011. – 388 с.
2. Андреева И.Н. Об истории развития понятия «Эмоциональный интеллект» / Ирина Николаевна Андреева // Вопросы психологии. – 2008. – № 5. – С 83-95.
3. Брушлинский А.В. Психология субъекта в изменяющемся обществе / Андрей Владимирович Брушлинский // Психологический журнал. – 1997. – Т. 18. – № 2. – С. 18-32.
4. Гоулман Д. Эмоциональное лидерство: Искусство управления людьми на основе эмоционального интеллекта / Дэниел Гоулман, Ричард Бояцис, Энни Макки; [пер. с англ.]. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2005. – 301 с.
5. Гарскова Г.Г. Введення поняття «емоційний інтелект» у психологічну теорію // Тез. наук.-практ. конф. «Ананьївські читання». – СПб.: Изд-во СПб. ун-ту, 1999. – С. 25-26.
6. Гладких А.Г. Эмоциональный интеллект молодых людей, уровень их адаптивности и степень социализации / А.Г. Гладких // Психология XXI века: Тез. междунар. науч.-практ. конф. студ. и аспирантов, Санкт-Петербург, 20-22 апр. 2006 г.; под ред. Б.В. Чеснокова. – СПб.: Изд-во Санкт-Петерб. ун-та, 2006. – С. 362-364.
7. Дружинин В.Н. Метафоричні моделі інтелекту / В.Н. Дружинин // Психол. журн. 1999. – Т. 20. – № 6. – С. 44-52.
8. Десять навичок, що врятовують кар'єру в 2020-му [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://studway.com.ua/10-navichok/>

9. Здойма А.М. Розвиток емоційного інтелекту як складової сучасного менеджменту [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ar25.org/article/rozvytok-emociynogo-intelektu-yak-skladovoyi-suchasnogo-menedzhmentu.html>
10. Люсин Д.В. Сучасні уявлення про емоційний інтелект / Под ред. Д.В. Люсіна, Д.В. Ушакова // Соціальний інтелект: Теорія, вимір, дослідження. – М.: Інститут психології РАН, 2004. – С. 29-36.
11. Носенко Е.Л. Емоційний інтелект: концептуалізація феномену, основні функції: монографія / Е.Л. Носенко, Н.В. Коврига. – К.: Вища школа, 2003. – 126 с.
12. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии: в 2 т. / Сергей Леонидович Рубинштейн. – М.: Педагогика. – Т. 2. – 1989. – 328 с.
13. Bar-On R. Emotional and social intelligence: Insights from the Emotional Quotient Inventory / R. Bar-On / J.D.A. Parker (eds.) // Handbook of emotional intelligence. San Francisco: Jossey-Bass, 2000. – P. 363-388.
14. Buck R. Motivation emotion and cognition: A developmental-interactionist view / R. Buck / Strongman K.T. (ed.) // International review of studies on emotion. – Chichester: Wiley, 1991. – V.1. – P. 101-142.
15. Gardner H. Frames of mind: The theory of multiple intelligence / Howard Gardner. – New York: Basic Books, 2011. – 528 p.
16. Mayer J.D. A field guide to emotional intelligence / J.D. Mayer ; in J.P. Ciarrochi, J.P. Forgas, J.D. Mayer (Eds) // Emotional intelligence in everyday life. Philadelphia. – P.A.: Psychology Press. – 2001. – P. 3-24.
17. Mayer J.D., Salovey P. Emotional intelligence. [Electronic resource.], 2005. – Mode of access: http://www.unh.edu/emotional_intelligence/
18. Sifneos P.E. Problems of psychotherapy of patients with alexithymic characteristics and physical disease / Peter Emmanuel Sifneos // Psychother. Psychosom. – 1975. – Vol. 26. – P. 65-70.

References transliterated

1. Andreeva I.N. Jemocional'nyj intellekt kak fenomen sovremennoj psihologii / Irina Nikolaevna Andreeva. – Novopolock: PGU, 2011. – 388 s.
2. Andreeva I.N. Ob istorii razvitija ponjatija «Jemocional'nyj intellekt» / Irina Nikolaevna Andreeva // Voprosy psihologii. – 2008. – № 5. – S 83-95.
3. Brushlinskij A.V. Psihologija sub'ekta v izmenjajushhemsja obshhestve / Andrej Vladimirovich Brushlinskij // Psihologicheskij zhurnal. – 1997. – Т. 18. – № 2. – S. 18-32.
4. Goulman D. Jemocional'noe liderstvo: Iskusstvo upravlenija ljud'mi na osnove jemocional'nogo intellekta / Djeniel Goulman, Richard Bojasis, Jenni Makki; [per. s angl.]. – М.: Al'pina Biznes Buks, 2005. – 301 s.
5. Garskova G.G. Vvedennja ponjattja «emocijnij intellekt» u psihologichnu teoriju // Tez. nauk.-prakt. konf. «Anan'ivs'kij chitannja». SPb.: Izd-vo SPb. un-tu, 1999. – S. 25-26.
6. Gladkih A.G. Jemocional'nyj intellekt molodyh ljudej, uroven' ih adaptivnosti i stepen' socializacii / A.G. Gladkih // Psihologija XXI veka: tez. mezhdunar. nauch.-prakt. konf. stud. i aspirantov, Sankt-Peterburg, 20–22 apr. 2006 g.; pod red. B.V. Chesnokova. – SPb.: Izd-vo Sankt-Peterb. un-ta, 2006. – S. 362-364.
7. Druzhinin V.N. Metaforichni modeli intellektu / V.N. Druzhinin // Psihol. zhurn. 1999. – Т. 20. – № 6. – S. 44-52.
8. Desjat' navichok, shho vrjatujut' kar'eru v 2020-mu [Elektronnij resurs] – Rezhim dostupu: <http://studway.com.ua/10-navichok/>
9. Zdojma A.M. Rozvitok emociynogo intellektu jak skladovoi suchasnogo menedzhmentu [Elektronnij resurs] – Rezhim dostupu: <https://www.ar25.org/article/rozvytok-emociynogo-intelektu-yak-skladovoyi-suchasnogo-menedzhmentu.html>
10. Ljusin D.V. Suchasni ujavlennja pro emocijnij intellekt / Pod red. D.V. Ljusina, D.V. Ushakova // Social'nij intellekt: Teorija, vimir, doslidzhennja. – М.: Institut psihologii RAN, 2004. – S.29-36.

11. Nosenko E.L. Emocijnij intelekt: konceptualizacija fenomenu, osnovni funkcii: monogr. / E.L. Nosenko, N.V. Kovriqa. – K.: Vishha shkola, 2003. – 126 s.
12. Rubinshtejn S.L. Osnovy obshej psihologii: v 2 t. / Sergej Leonidovich Rubinshtejn. – M.: Pedagogika. – T. 2. – 1989. – 328 s.
13. Bar-On R. Emotional and social intelligence: Insights from the Emotional Quotient Inventory / R. Bar-On / J.D.A. Parker (eds.) // Handbook of emotional intelligence. San Francisco: Jossey-Bass, 2000. – P. 363-388.
14. Buck R. Motivation emotion and cognition: A developmental-interactionist view / R. Buck / R. Strongman K.T. (ed.) // International review of studies on emotion. – Chichester: Wiley, 1991. – V.1. – P. 101-142.
15. Gardner H. Frames of mind: The theory of multiple intelligence / Howard Gardner. – New York: Basic Books, 2011. – 528 p.
16. Mayer J.D. A field guide to emotional intelligence / J.D. Mayer; in J.P. Ciarrochi, J.P. Forgas, J.D. Mayer (Eds) // Emotional intelligence in everyday life. Philadelphia. – P.A.: Psychology Press. – 2001. – P. 3-24.
17. Mayer J.D., Salovey P. Emotional intelligence? 2005. [Elektronnij resurs] – Mode of access: http://www.unh.edu/emotional_intelligence/
18. Sifneos P.E. Problems of psychotherapy of patients with alexithymic characteristics and physical disease / Peter Emmanuel Sifneos // Psychother. Psychosom. – 1975. – Vol. 26. – P. 65-70.

Mogilyasta S.M. Analysis of theoretical approaches for the researching emotional intelligence of a personality. The article covers the analysis of theoretical approaches for researching of emotional intelligence. Western and domestic theories and models of emotional intelligence are considered.

In the domestic psychology the idea of unity of passion and intelligence is presented, the stable connection between affective and cognitive processes is traced. An analogue of the term «emotional intelligence» is the concept of «emotional thinking». The researchers: the correlation of emotional intelligence with the indicators of adaptability, acceptance of oneself and others, emotional comfort and negative connection with external control were revealed; Enrichment of the interpersonal component of emotional intelligence; the idea of belonging of separate subjects to a special social giftedness, which manifests itself through the unity of intellectual, emotional and communicative abilities, is put forward and forms the psychological basis for the success of their communication with others.

There are three general definitions of emotional intelligence: the ability to deal with the inner environment of their feelings and desires; as the ability of understanding the personality's relations, represented in emotions, and to manage the emotional sphere on the basis of intellectual analysis and synthesis; as a combination of emotional, personal and social abilities that affect the overall ability to cope effectively with environmental requirements and pressures.

Psychological science combines the term «emotional intelligence» with the knowledge and ability of people to understand and control their own emotions, emotions of others, to understand their own feelings and feelings of others.

Key words: intelligence, emotion, emotional intelligence (EQ), theory of emotional intelligence, models of emotional intelligence.